

הלכות שבת סימן שו

צט

באר הגולה

פ סור קשם נרמ' מוקטפסורג ושאר פוקלים צ סור בשם אביהן ויתר' מוקטפסורג ק שם בשם כהר"כ ר שם

* וילמדו ספר (ל) או אמנות. * ודוקא לדבר אם רוצה להשתכר, (לא) אבל לשכרו ולהזכיר לו סכום מעות אסור: הגה יש אומרים דבטקום שנוהגין לתן לקורא בתורה מי שפרך נגדו לזדקק או לתנון, דאסור בשבת לפסק (לב) פמה יתן (א"י), והמנהג להקל, דהא מתר (לג) לפסק (ט) צדקה: ז * ממטר (ט) למדד בשבת (לד) מדידה של מצוה, (לה) בגון למדד אם יש במקוה ארבעים סאה, וילמדד אזור מי שהוא חולה ויל'לחש עליו כמו שנוהגים הנשים, מתר, דהוי מדידה (לו) של מצוה: ח [א] (לו) הרהור בעסקיו מתר.

באר היטב

שערי תשובה

בטוריקוב סימן תפח: [*] הרהור בעסקיו וכו'. עין שאלה"עב"י סימן קסב שחזיר מתוך תשובה אסור, וכן קריאת גאונות² שלש בהם ידועה ממשא ומתן וכן ללכת בפקוד הנהגות למלאות דוד בתוכת הרפואה אסור בשבת, ע"ש:

ובן אסור להביא תפך לבהכ"מ להקדישו אם לא תושב עליה קדם לכן, אלא יתקנה בבית ויקדישה ביו לבין עצמו, וא"כ כבר יצאה לרשות גבוהה, אלא שמפרסם זה בשבת, ע"ש, והדין אחר כך כתב: ולי' דאפלו הקדישו בלבד כהל' אסור להקדישו בשבת, דדברים שבלב אינן דברים ולא יצא לרשות גבוהה, ע"ש, ומ"א כתב דהקדשות דידן חלין ניהו ויש לל' ישראל חלק בהן, א"כ לא יצא מרשותו ויש להקדישו חלק ג"כ בו, לפי' מתר להקדיש ס"ח ביום שבת דאין בזה אסור יצא מרשות לרשות, ע"ש, כתב רש"ל פ"ה דביצה: הכרות מצות מי שיתן יותר הוא יזכה בה דמי טפי לטקח ומקטר, והמתר קע"י כמו שנהגו חסידיו אוקטרי"י¹ דכל מה שהוציא מפיו לתן נהגו לזדקק אפלו קנה חכרו המצוה, א"כ הרי נק פקיצת דמים לזדקק מצוה, וכל י"ש הנהגה כזו, וכן אסור לקנות מקומות בהכ"כ ואתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותו, וכן לקנות שופר או אתרוג ביום אסור, ועי' סימן תקפו סכ"א, ועין ח"ט סימן עג אם נשבע להקריע בד' בניסן וארבע בשבת מה יצא, ומ"א כתב: ג"ל דאם יש לו מעות יתנהג לו ע"י א"י, ואם אין לו מעות יאמר לא"י לשום, דהיינו שאמר זה הקלי שנה כמו זה, ולפ"ת שישנו אחרו, ע"ש: (ט) למדד, וה"ה למדד חוד אם יש בו פותח ספח אם הטקוה באה לשם, ועמ"א:

משנה ברורה

באר הגולה

זהו לשונו בכתב-הפית: כתוב בשבלי-הלכות, שאם יאמר בך וכו' תתן לי כח"ש ש'כבוא בך ליום, הוי נמי פשכר שבת, ואין נראה בן מדברי הפוסקים שכתבתי בסמוך, עד כאן לשונו: הנהגה שבלי-הלכות סובר דמה שפסי' ש'כבוא בך ליום' הוי חזרה ממה שאמר מתחלה ששכרו לח"ש, והבית-יוסף סובר דמה שפסי' ש'כבוא בך ליום', חשבון בעלמא הוא דקמחשב הפועל לזה ידוע לל' יום, וסבירא לה להבית-יוסף דזה דמי למי שאומר תן לי שכרי של עשנה ימים, דאף שפנה קרמז על שכר יום השבת גם-כן, אפלו הכי ביון דלא תכעז בהדיא השכר של כל יום ביום בפני עצמו שרי, הכי נמי בענינו, דבודאי לבסוף בשיתבענו יתבע ממנו עבור כל הח"ש או השכר, מה אכתב לן דחשב באמצע פמה מצי' לו עבור כל יום ויום, וזהו שפסי' הבית-יוסף וכתב: ואין נראה בן מדברי הפוסקים שכתבתי בסמוך, אבל דין של דבר משה שהוכיח מהר"ן, דין אחר הוא, דזהו לשונו: כתב הר"ן סוף פרק אף-על-פי: אם שכרו לח"ש, אם התנה עמו שישלם לו לפי חשבון הפקדים, מקרי שכיר יום ונהי שבר שבת, שכרי יוכל לח"ש באמצע הח"ש, ולכן לא מקרי שכר ח"ש, עד כאן לשונו, ולשונו זה קאי אשכר שהוא התנה עם הפועל שישלם לו לפי חשבון הפקדים, ומורה זה שיוכל לסלקו [אבל הפועל אין צריך להתנות, דכלאו הכי הפועל יכול לחזר אפלו בחצי היום, כמו שכתב הפוסקים], וסבירא לה דכיון שיוכל הבעל-הבית לסלקו באמצע, אם-כן הוא לו נק בשכיר יום, וגם הבית-יוסף אפ"ר דאין חולק על זה, אף מכל מקום עקר דינו של דבר-משה שהביא להביתו ראה מהר"ן אינו מברח, דהתם יש לומר שסתמא תסתה לכתחלה לל' יום ביום בפני עצמו, וכמו שכתב בספר מאמר-מדריכי, עין שם, ועין בחופת-שבח: * וילמדו ספר או אמנות, דע, דנצאים אפלו בזה הענין בגמרא, ד"ש סו"בין דצדקה האב למדד לבנו תורה וגם ללמדו אמנות ונהיא מדין אם מלמדו ישבע לקח, פן כתב בשלטי"ה הגבורים, והתנא רבי יהודאי אמר: מביח אני כל אמנות שבעולם ואיני מלמד לבני אלא הורה בלבד, שפ"ל אפ"י'ת שבעולם עומדת לו לאדם בעת גלותו, וילעז זקנתו מת מוטל ברעב, אבל תורה עומדת לו לאדם בגלותו ובעת צרון לכלי צלמא ללמדו מהקלה, וגם בעת שהוא עוסק בקלאכותו, תורה יראת שמים, דאי לאו הכי ימצא במלאכותו טופא פמה ענינים מאסור גזל, וגם תוד תקלות רבות והפצת הנהגה לגמרי חס ושלום, ובפרט קמינו שהכל מתפזרין במקומות הרבה אשר אין עם ישראל שומרי דת התורה מצויין שם, אם לא יתנה קבוע בנפשו מעט-מדין ידעת התורה ולשמירת המצוות, צלול חס ושלום שיתלל שבת במלאכות גמורות שיש בהן חידוש שקילה¹, ואפלו בלמוד התורה, שידוע שהיא מגני [מן היסורים] ומצלי מן החטא, אמרו: כל תורה שאין עמה קלאכה [והוא הדין אינה עסק גם-כן] היא ככלי קלאכה, וכפ"ל בשם שלטי"ה הגבורים] א"פ בטהר וגו' צדק, וכו'. הנה מזה הלשון משמע דלשכרו סתמא אף בלי הנהגות סכים אסור, ומסוף הדבור משמע להפך, דדוקא בהנהגות סכים אסור, דכיון דהוא להתלמד על דבר הנהגה² לא הוי פקודין דחל³ [פמ"ג]: (לו) של מצוה. דמדידה רפואה היא, ורפואת הגוף מצוה היא⁴, וגזרת שהיקת סממני' לא ש"ך בזה, אלא ברפואה שיש בה כמש"ש⁵ בגון משקה או אכל וא"ר: ח [לו] הרהור בעסקיו מתר, דכתיב "ודבר דבר",

והתעסקות בדברים בלא מלאכה, דאסור בצרכי חיידי משום גבר דבר, וזהו המת' לדבר מצוה או לצדק נביום, מ"י, ועין סימן שלט ס"ד, ומת' להשב מה שצריך לסעודה מצוה, ש"ס כתובת דף ה: ח [צדקה, כתב הש"ס: אם בא לו בלבו ביום שבת להקדיש ס"ח ולא קדם לכן לא יקדישה בשבת, וכן אסור להביא תפך לבהכ"מ להקדישו אם לא תושב עליה קדם לכן, אלא יתקנה בבית ויקדישה ביו לבין עצמו, וא"כ כבר יצאה לרשות גבוהה, אלא שמפרסם זה בשבת, ע"ש, והדין אחר כך כתב: ולי' דאפלו הקדישו בלבד כהל' אסור להקדישו בשבת, דדברים שבלב אינן דברים ולא יצא לרשות גבוהה, ע"ש, ומ"א כתב דהקדשות דידן חלין ניהו ויש לל' ישראל חלק בהן, א"כ לא יצא מרשותו ויש להקדישו חלק ג"כ בו, לפי' מתר להקדיש ס"ח ביום שבת דאין בזה אסור יצא מרשות לרשות, ע"ש, כתב רש"ל פ"ה דביצה: הכרות מצות מי שיתן יותר הוא יזכה בה דמי טפי לטקח ומקטר, והמתר קע"י כמו שנהגו חסידיו אוקטרי"י¹ דכל מה שהוציא מפיו לתן נהגו לזדקק אפלו קנה חכרו המצוה, א"כ הרי נק פקיצת דמים לזדקק מצוה, וכל י"ש הנהגה כזו, וכן אסור לקנות מקומות בהכ"כ ואתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותו, וכן לקנות שופר או אתרוג ביום אסור, ועי' סימן תקפו סכ"א, ועין ח"ט סימן עג אם נשבע להקריע בד' בניסן וארבע בשבת מה יצא, ומ"א כתב: ג"ל דאם יש לו מעות יתנהג לו ע"י א"י, ואם אין לו מעות יאמר לא"י לשום, דהיינו שאמר זה הקלי שנה כמו זה, ולפ"ת שישנו אחרו, ע"ש: (ט) למדד, וה"ה למדד חוד אם יש בו פותח ספח אם הטקוה באה לשם, ועמ"א:

(ל) או אמנות. דהוא נמי עוסק במצוה, דאם אין לו אמנות עוסק בגזל: (לא) אבל לשכרו וכו'. כפ"ל (ל) בסע"ף ג בהפ"ה, כדעת הל"ש א"סרים שם: (לב) פמה יתן. אלא יאמר סתם: אב"ד בצבורי מי שפרך: (לג) לפסק צדקה. ואפלו התנו עשירי, כיון שנוהגין לו זה כדי שיתפלל לפני העמוד הרי צדק מצוה, ובענין התנות מצות בבית הפקדות יש אורחין, ויש מהירין, דלא ש"ך מקח וממקרי אלא בחפץ הנקנה, ובמקום שנהגו המת' אין למחות בידן, והנחת מקומות בבית הפקדות, וכן קניית אתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותן, שקונים אותם לאכילה או לחרית, לכלי צלמא אסור, וכן לקנות שופר או אתרוג ביום-טוב מן המוכר אתרוגים אסור ומ"א ו"ש"א, ועין לקמן בסימן שכתב ע"פ ד. והנה מקח וממקרי, אחד בשה ואחד במסירה, אסור, גזרה שפ"א יב"א לכתיבה², וגם אסור לתן מתנה לחברו³, דרמי' למקח וממקרי, שנהי יצא מרשותו⁴, אלא דבמסנה מתר בשהוא לצדק שבת וילכ-טוב, כמו שכתבתי בסימן שכתב ע"פ ז, וכן לצדק מצוה⁵, וכן אסור לתן משכונן לחברו, אלא אם-כן היא לצדק מצוה או לצדק שבת⁶ [מגן אברהם בשם הפוסקים], וכתב עוד, דלפי זה מה שנהגו לתן פלים במסנה לתת הדורש אינו נכון⁷, מיהו מה שמתכין קצת לתן לו דמים אקשר דשרי, כיון דכדו לחזר, ועין באל"ה רבה: ז (לד) מדידה של מצוה. ואף-על-גב דלא הוה שבות אפלו במקום מצוה, וכמו שכתבנו לעיל בסע"ף קטן כח, (לא) שאני מדידה⁸ דלא הוי אסור כל-כך אלא משום דהוי פקודין דחל⁹, ויהי' שרי במקום מצוה¹⁰. (לה) בגון למדד וכו'. והוא הדין (לג) דמתר למדד חוד שיש בכתל הפופטיק, אם יש בו פותח ספח להביא הטקוה מהתוך שהמת' בו לחזר השמחה לו, ואף-על-גב שיוכלין הפהנים לצאת ממנו, מפל מקום כיון שמתוד שעת-תורה לא מחני פקודין דחל, והוא הדין דמתר למדד כדי לשער שער ששים לבטל אינה אסור, דכיון דהוא להתלמד על דבר הנהגה¹¹ לא הוי פקודין דחל¹² [פמ"ג]: (לו) של מצוה. דמדידה רפואה היא, ורפואת הגוף מצוה היא¹³, וגזרת שהיקת סממני' לא ש"ך בזה, אלא ברפואה שיש בה כמש"ש¹⁴ בגון משקה או אכל וא"ר: ח [לו] הרהור בעסקיו מתר, דכתיב "ודבר דבר",

שער העינין
תרומם: 1 אוסטרליה. 2 צהרונים. (ג) הג"א: (ל) טגן-אברהם: (ג) טגן-אברהם:

הלכות שבת סימן שו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לז]

דבור אסור, הרהור אסור⁽³⁷⁾.

וכן להסתכל במלאכה שנעשית ע"י עכו"ם כדי להתלמד בה, כתב לקמן (סי' שמ ס"ק כא) שמותר, ובתנאי שנדמין לשם במקרה, אבל אסור ללכת במכוון כדי לראותה. והוסיף, שאף באופן המותר, לא ידבר עם העכו"ם, משום איסור ממצוא הפצך. והיתר זה להסתכל במלאכה שנעשית ע"י עכו"ם כדי להתלמד בה, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יז) שהוא רק בשאין ניכר מהסתכלותו במלאכה מהי מטרתו, אך כשאומר בפירוש שרוצה להתלמד אסור, וכעין מה שמבואר בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' מא ד"ה לכן) שאסור להסתכל במלאכת הניתוח בשבת כדי להתלמד בה. ולמעשה, דעת הגרש"ז אויערבך (לב אברהם ח"א עמ' יח, נשמת אברהם ח"ה עמ' קפא) שמותר לרופא להסתכל בניתוח כדי להתלמד, שהרי הוא צריך לדעת כיצד לרפאות, אך טעונת, שאינו מטפל בחולים, צריך להחמיר בדבר.

[משנ"ב ס"ק לח]

טובת הלב ודאגה דווקא פנה, עין בבית יוסף⁽³⁸⁾.

שם כתב בשם רבינו יונה שבאופן זה אסור להרהר, והוסיף, שזהו שאומרים בתפלת מנחה ימנחת שלום השקט ובטח, מנוחה שלימה שאתה רוצה בה, וכן בברכת המזון אנו אומרים 'שלא תהא צרה ויגון ביום מנוחתנו'.

ואם ע"י הרהור נגרם לו עתג, כגון עשיר המהרהר בהוצאות נישואי בנו, כתב הכף החיים (ס"ק עב) בשם היפה ללב שבדאי מותר להרהר, ואף אין מצוה להימנע מכך.

[משנ"ב ס"ק מא]

אפילו לזכור איגודי רמ"ק⁽³⁹⁾ שירדץ כמה פרסאות בשבת⁽⁴⁰⁾.

ולזהביא לחולה מסוכן ספר קריאה במקום שאין עירוב כדי להרגיע רוחו, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פל"ב הע' פב) שאסור, וביאר (שולחן שלמה ס"ק יח) שיש לחלק בין זה בין אם החולה מבקש בקשה מוצדקת, כגון לראות את קרובו, ובין אם מבקש בקשה שאינה מוצדקת.

ולעבור על שאר איסורים דרבנן בשביל חולה הנוטה למות, כתב הערוך השלחן (ס"ב) שאסור לעבור עליהם כל זמן שלא אמר הרופא שיש סכנה אם לא יקיימו את דבריו, ולא התייר אלא אמירה לגוי שהאיסור הוא משום ממצוא הפצך דבר דבר. אך דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פל"ה הע' יט), שמותר לישראל ללכת ברגליו הוץ לתחום כדי להביא את קרובו של החולה, כשהם תוך י"ב מיל, משום שאיסור תחומין באופן זה הוא מדרבנן. וכן מבואר בשו"ת שואל ומשיב (תליחאה ח"ב סי' קפ) שמותר לרכב על סוס כדי להביא את קרובי החולה [אך כתב שאין ללבוש בגדים הנראים של יהודי, משום חילול ה'. והכף החיים (ס"ק עה) כתב בשם שו"ת הרי בשמים, שמותר לנסוע ברכבת לצורך זה.

ולתקשר בטלפון לקרוביו של החולה, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שם הע' כ) אם מותר, שאף שכשמתקשר נדלקת נורה במרכזיה הראשית, ויש בזה משום איסור ראוייתא, מ"מ אין זה לצורך השיחה כלל. [וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיג ס"ק מה) שלדעת החזו"א עצם השימוש בחשמל אסורה מדאורייתא משום בונה].

ובטעם הדבר שבחולה הנוטה למות לא הותר לעבור על מלאכות האסורות מדאורייתא, כדי שלא תיטרף דעתו, כתב בשו"ת אגרות

משה (א"ח ח"ה סי' יח) שהוא משום שאין בזה פיקוח נפש, שהרי כל הסכנה הנשקפת לחולה היא ההשגשג שמא בטירופו יחרוג את עצמו, וזה לא שייך בחולה הנוטה למות. דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני ח"ד סצ"א ס"ק א אות ד) בביאור דין זה, שבטירוף הרעת אין סכנה גמורה, אלא שקרוב הדבר לפיקוח נפש, ואכן במקום שקיים חשש שמא יסתכן החולה, יש לחלל עליו את השבת אפילו במלאכות האסורות מדאורייתא. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' סה), שבמקום שיש חשש ממשי של טירוף הדעת, יש לצדד להתיר לעבור אפילו על מלאכות האסורות מדאורייתא.

[משנ"ב ס"ק מ]

ועין קמגן אברהם מה שכתב בנה"א⁽⁴¹⁾.

41) שם (ס"ק ט) כתב, שאע"פ שנפסק בשו"ע (יו"ד סי' קנא ס"ח) שמותר לכתחילה למכור בית שבסוריא לעכו"ם, מ"מ יש קצת מצוה בקנייה מידם.

[משנ"ב ס"ק מז]

משום לשוב ארץ ישראל⁽⁴²⁾ וכו', וכל הפוסקים חולקין על זה⁽⁴³⁾ וכו', זה צדיקא⁽⁴⁴⁾ וכו', ועין לעיל בסימן רעו סעיף ב בהש"ה⁽⁴⁵⁾.

42) ובזמנינו, שאין הישמעאלים שבארץ ישראל עובדים ע"ז, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' כד) שלפי דברי ספר מזבח אדמה, אין היתר לקנות מהם בית בשבת, אכן בכף החיים (סי' רמד ס"ק י) הביא, שחכמי ירושלים התיירו להניח לפועלים לבנות בשבת חורבה שנקנתה מידי גוים, ואפילו בפרהסיא, הואיל ואין איסורו אלא מדרבנן. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ט הע' יח) שמוותר בזמנינו ללכת לראות דירה של גוי בארץ ישראל בשבת אם חושב לקנותה, כמובא לעיל (ס"ק א) [ומסתמית דבריהם נראה שלא חילקו בין ישמעאלים לבין שאר עובדי ע"ז].

43) ולענין כבוד המת, כגון שצריכים שרופא יכתוב תעודת פטירה לפני סיום משמרתו, ואם לא יכתוב כעת, יגרם לעיכוב ההלויה וביזוי המת כמוצאי שבת, דעת הגרש"ז אויערבך (נשמת אברהם ח"א סי' שמ ס"ק ו ד"ה אסור) שמוותר לומר לנכרי שיכתובנה, בצירוף שיטת האור זרוע והרמ"א, שכתיבה בלע"ז אינה אסורה מן התורה.

וכן לגבי חולה שאין בו סכנה, שאינו יכול ללכת בשבת לרופא שומר שבת, או שיכול, אלא שהרופא שאינו שומר שבת ממחה יותר, כתב בשו"ת יד יצחק (ח"ג סי' צה) שיכול ללכת לרופא שאינו שומר שבת, אפילו כשיודע שיכתוב לו מרשם בשבת, ובטעמי הדיתר, צירף את דעת האור זרוע שאין איסור כתיבה מדאורייתא בכתב לע"ז [והיינו באופן שהודפא כותב בלע"ז, ואינו מרפיש במחשב באותיות הקרוסות לכתב אשורית].

[ויגוף דברי השו"ת יד יצחק שיתיר הליכה לרופא, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"מ הע' ב), ובשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז ענף ד) שאפילו כשברור שיעבור הרופא על איסור תורה גמור, יש להקל בדבר, ובתנאי שיבקש ממנו שלא לחלל שבת עבורו, שכיון שהרופא מהוייב לרפאותו, הוא הולך אליו בדין, אם הרפא מעצמו מחלל את השבת, יש לומר 'הלעיטהו לרשע וימות', וכשם שאין המלצה צריך להימנע מלתבוע חוב מן הלוח, אפילו כשיודע שבעקבות כך יקללהו ויגדפהו וישבע לשקר].

44) ומה שלא היקל אף בשאר מצוות מחמת שיכול העכו"ם לכתוב כלאחר יד, כגון ביד בשמאל וכדו', ומה שכותב בימין

המשך בעמוד הבא

הלכות שבת סימן שו

ביאורים ומוספים

ביאר הבן איש חי (שנה ב פ' ויקרא אות כו) שהוא מפני שנמצאת בו קללת האויבים בפסוק 'תפול עליהם אימתה ופחד', וכמו שאין מהרימים בשבת ויו"ט, כמו כן אין מקללים בהם.

ולגבי ענישת בי"ד, כתב הרמ"א לקמן (סו' שלט ס"ד) שאין עונשים בשבת, ובמשנ"ב שם (ס"ק יג) כתב, שזה נלמד מהפסוק 'לא תבערו אש', והביא שם הטעם מספר החינוך, שרצה הקב"ה לכבד יום זה, שימצאו בו כולם מנוחה, גם החוטאים והחייבים.

53) וכן השומע אזכרת שם שמים לבטלה מפני חבירו בשבת, שצריך לנדונו, כמבואר בגמרא (נדרים ז, ב), כתב הפתח הדביר (ס"ק יז) שמותר לנדונו בשבת, שהרי רוב הפוסקים התירו להחרים בשבת אף את המזלזל בכבוד ת"ח.

[משנ"ב ס"ק נה]

הני הקנזה על זין צנך מצנה בשביל קדושה⁵⁴.

54) ואף שאין זה מכבוד בית הכנסת להכריז על המקח ואפילו ביום חול, כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' כד) שמ"מ כיון שהקניה היא לצורך מצוה, נחשבת ההכרזה כצרכי מצוה, ואע"פ שכונת המוכר היא להרויח ממון, ועל פי זה התיר למוכר ספרי קודש להכריז בימות החול על מכירת ספריו בבית הכנסת, שהרי קונים אותם כדי לעשות בהם מצוה. והוסיף, שמתשובת הגאונים מבואר, שאף כשהדבר הנמכר אינו דבר מצוה, אם הוא לצרכי רבים, נחשבת מכירתו כמצוה, ועל כן לא אסרו להכריז בבית הכנסת על מכירת בתים וקרקעות.

[ביה"ל ד"ה בנתב]

ונראית עוד פרוש על הירושלמי בגליון הש"ס⁴⁹.

49) שם כתב שמדובר בכותב אות א' פעמיים, ומתחייב מאחר שבאחת הלשונות יש בו שימוש של שם.

[ביה"ל שם]

ואפילו לדעת הריב"א דסוכר דגם גבי גטין קענין שיהיו האומילת מוגזין⁵⁰.
50) ובמשנ"ב לקמן (סו' שמ ס"ק כב אות ה) כתב, שנהוגים לכתוב את האותיות שבגט בלי זיונין.

[משנ"ב ס"ק נא]

כתב בפ"ח סוף סימן שז, דמה שנוהגין בקרידים שהשמש קורא מתוך הכתב מי שמתחם משום הובותיו, הני קעסקי רבים⁵¹.

51) ואף לענין איסור קריאת שטרי הדיוטות, כתב הב"ח (שם) שמועיל היתר זה, ועוד התיר משום הפסד, והוסיף (שו"ת הב"ח סי' קבז), שאין לחשוש שמא ימחק השמש את מה שכתבו הדיינים [ע"י לקמן (סו' שז ס"ק מז)], כיון שאין הדבר בידו, וגם מפני שאימת הציבור עליו.

[משנ"ב ס"ק נב]

ובספר אליה רבה מצדד דאף לצרף רבים אין כדאי להחרימם ביום השבת, משום דקתיב בו ברכה⁵² וכו', ובתשובות דברי ריב"ת איתא דתקם יכול לנדונו בשבת לכבודו⁵³.

52) וכן מה שנהוגים שלא לקדש את הלבנה בשבת ויום טוב,

המשך מעמוד קודם

47) אמנם, לא מצאנו שם שדיבר בזה (הערת שונה הלכות ס"ב).

[ביה"ל ד"ה בנתב]

ומשעם זה קעמיק הרמ"א את דבריו כדי לחש לשיטתו⁴⁸.

48) וכשצריך לחתום מפני פיקוח נפש, כגון עבור ניתוח וכדו', כתב הגרש"ז אויערבך (מנחת שלמה ח"א עמ' מד בהע') בשם הגר"פ עפשטיין, שיש להעדיף לעשות כן בכתב לע"ז, שהרי לשיטת האור זרוע לא עובר בכך איסור, והעיר על כך הגרש"ז אויערבך (שם), שהרי אף כשחותם בלשון הקודש אם הוא לא בכתב אשורית אינו עובר מדאורייתא לפי האור זרוע, ועל כן אינו צריך להעדיף לחתום בכתב לע"ז.

[ביה"ל ד"ה מתח]

ע"ן קמגן-אקרקס מה שקטב לע"ן אם אקד נשבע לחברו לשלם כיום פלוני ואנע בשבת⁴⁶, והעמקתי לקמן בסימן שז ס"צ"ף יא⁴⁷.

46) שם (ס"ק טז) כתב, שצריך לתת לו משכון ששווה יותר מסכום החוב, כדי שלא יצטרך לשום או למרוד אותו בשבת.

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן שׁוֹ שׁוֹ

שֶׁשְׁלַחֵהוּ לוֹ (נו) שֶׁהוֹצִיאֵהוּ בְּשַׁבַּת לְהוֹצִיאָהּ מִכְּלָל יִשְׂרָאֵל, (יט) [נִט] מִצְנָה לְשׁוּם לְדַרְךְ פְּעֻמֵי לְהַשְׁתַּדֵּל בְּהַצְלָתָהּ, וַיּוֹצֵא אֶפְלוֹ (נו) חוּץ לְשֵׁלֶשׁ פְּרָסָאוֹת; וְאֵי לֹא בָשִׂי, בֵּית־דִּין גּוֹזְרִין עָלָיו (נח) [נח] לְקַמְן סִימָן שַׁבַּת סִיעִיף י*):

שׁוֹ דִּינֵי שֶׁבַת הַתְּלוּיִים בְּדַבּוּר, וְכוּ כ"ב סִיעִיפִים:

א אֵינְדַבֵּר דְּכָר', שְׁלֵא יְהֵא דְבוּרְךָ שֶׁל שֶׁבַת כְּדַבּוּרְךָ שֶׁל חַל. הֲהִלְכָךְ אָסוּר לִזְמַר דְּכָר פְּלוּגֵי (ב) (א) אֲעֻשָׂה לְמַחֵר אִו סְחוּרָה פְּלוּגִית אֲקַנְהָ לְמַחֵר; גִּוְאֶפְלוֹ בְּשִׁיתָח

א שֶׁבַת ק"ג ב טור
ג טור ב שם
ד תורה ויחסות
שם

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

וְאֶפְשֵׁר דְּחֻשְׁבִּין לֵה חֻשְׁבֵי שְׁמִים לְעִרְךָ קְדוּשָׁה, וְלִפִּי מ"ש בְּס"ג אֵין נָה חַתַּר, מ"א. וְכַרְשֵׁל פ"ה רִבְעִיָה סִימָן ח כְּתַב דִּיכְרִין לְרַם בְּרַכּוֹ, וְאִם שָׁבַח עַד אַחַר בְּרַכּוֹ לֹא נִזְכָּר סְכוּם מִקְחָה, ע"ש. וְשֶׁאֵר כְּשֶׁקָּיִן פְּשִׁיטָא דְאָסוּר, מ"א: (ט) מִצְנָה. דְּחֻשְׁבֵי מוּמַרְתָּ לְעוֹלָם ח"ו, מִשֵּׁאֵי כִּבְסִימָן שַׁבַּח ס"י בְּהִנְגָה שְׁיֻצְטָה פְּעַם א' בְּאֵסָה עֲבָרָה, ע"ש וְיִמ"א. וְצִיל סִימָן שֶׁה' מ"ש ה' מ"ש בְּשֵׁם נִחְלַת־שֶׁבַע. וְכַבְנָה"ג בְּשֵׁם הַרְמ"ה מִתִּיר לִילָךְ חוּץ לְתַחוּם לְקוּם וְקַמַּת אֲבִיו, וְצ"ע, דְּהָא לֹא עֲרִיף מִצְנָה דְאָסוּר לִילָךְ חוּץ לְתַחוּם, מ"א. וְכַתְּשׁוּבָה בֵּית־יַעֲקֹב סִימָן קטו מִתִּיר לְבָרוּחַ בְּשַׁבַּת חוּץ לְתַחוּם אִם שׁוֹ הַעִיר רֹצֵחַ לְחַכְשׁוֹ בְּתַפְסִיחָה אִם יֵשׁ לְחַשׁ שְׁמַא יְמוּתָה בְּתַפְסִיחָה אֶפְלוֹ עַל עֲסָקֵי מַמּוֹן, וְאֵין חֲלוּקָה בֵּינָה בֵּין חֲדַי לְרַבִּים, ע"ש:

[נ] מִצְנָה. עַן כְּהִיט. וְכַשְׁבֹּת־יַעֲקֹב ח"א סִימָן טו חוּלְקָה עַל הַפְּזוּלַת־שֶׁבַע, וְהָאִיר כְּמַב לְהַקְלָה בְּאֶסוּר דְּרַבְנָן. וְעִישׁ בְּשַׁבֹּת־יַעֲקֹב כְּפִי שְׁרוּצָה לְמַסֵּר וְנָה הוֹלֵךְ לְקוּם אוֹתוֹ שְׁלֵא יִסְרוּ, אָסוּר לְחַלֵּל שֶׁבַת עֲבִיר וְהוּ, ע"ש; וְנִרְצָח שְׂאֵם הוּא וְדַאי שְׁיֻצֵּל אֵין לְהַתְּמִיר, שְׂאֵף אִם הוּא עֲצָק כְּסוּן יוֹכֵל לְבֹא לִירֵד נְפִשׁוֹת, וּמְכַיֵּשׁ אִם נָה עוֹשֶׂה מִעֲצָמוֹ וְיֵשׁ כֶּפֶק אִם יִשְׁמַע שְׂיִיל הַנּוּחַ לְהֵם מוֹטֵב שְׂיִהִי שׁוֹגֵגִין כּוּ, וְלִקְרַב כְּסַבֵּי כְּשֶׁשֶׁה עֲצָקִין כְּסוּן ע"י אֵינוֹ יְהוּדִי בְּשַׁבַּת, כְּמַב כְּבָרִי בְּשֵׁם רַבְנֵי לְשִׁינָה הַרְאִישׁוֹן לְאָסוּר, וְלִפִּי מ"ש הַרְמ"א דְּקַמַּת שְׁלֵבָה דְּרַבְנָן הוּרִיל שְׁבוּתָה דְּשַׁבַּת כְּקוּם פְּסִידָא, וְעַן מ"ש לְעַל סִימָן רַבֵּי בְּעִנְיָן נָה. וְעַן בְּשִׁלְת־יַעֲבִי"ן סִימָן קסו כְּמַב שְׁלִיכְטִית כְּעַל סִיעִיף שֶׁשׁ לִי בָּהּ כָּהֵן רַב, אֶפְלוֹ ע"י אֵינוֹ יְהוּדִי אָסוּר, ע"ש:

[ג] אֲעֻשָׂה. עַן כְּהִיט. וְהָאִיר חוּלְקָה דְּלְדָבֵר מִצְנָה סָמָר, וְכֵן נִרְצָח דַּעַם הַבְּיָיִ. וְיִמ"ש בְּשֵׁם שְׂרִית הַבְּיָיִ, עַן בְּשִׁלְת־יַעֲבִי"ן סִימָן קסו כְּה"ג. וְקַמַּת בְּרִי

(ד) אֲעֻשָׂה. אֶפְלוֹ דְּכָר מִצְנָה, ס"ח סִימָן רטו. אָסוּר לְעַבֵּב הַעוֹבְדֵי־כּוֹכָבִים בְּשַׁבַּת כְּשֶׁבִיל הַחַיִּים, אֲכַל יוֹכֵל לִזְמַר בְּחַל לְשׁוּבָה מְדוּעָה לֹא עֲפָקָה הַעוֹבְדֵי־כּוֹכָבִים בְּשַׁבַּת, אֲצִנְהָ. וְכַתְּשׁוּבָה הַבְּיָיִ סִימָן קמ"ו מִתִּיר מִי שְׁלֵשׁ לוֹ חוּב אֲצִל הַאֲנָס וּבְשַׁבַּת נוֹדַע לוֹ שְׁאֵנָס לֵךְ מִן הַעִיר וְאֶפְשֵׁר שְׁלֵא יִשׁוּב עוֹד, כְּמַת לִילָךְ בְּשַׁבַּת לְקַבֵּל עָלָיו אֲצִל הַשׁוֹר שְׁפִרְעוֹנָה, ע"ש. אָסוּר לְעַבֵּב זְכָסֵי רַאזְבָן בְּיַד שְׁמַעוֹן, וְשִׁדְּיִם הוּרִים סִימָן קה:

מִשְׁנָה בְּרִירָה

לֹא יִזְכָּר סְכוּם מִקְחָה: י"ד (נו) שֶׁהוֹצִיאֵהוּ בְּתוֹ, אֲרַחָא דְמִלְקָה (מ"ד) נִקְטָט⁶⁵, וְהוּא הַדִּין אַחַר וְשֵׁאֵי לְחַלֵּל שֶׁבַת כְּפִי לְהַצִּילָה מִקְאֶסוּר הַגְּדוּל. (מ"ה) וְכַל זֶה מִיָּדִי שֶׁהוֹצִיאֵהוּ אֵינִם־יְהוּדִים מִבִּיחוֹ בְּאֵנָס, וְעַל־כֵּן הַתִּירוֹ לוֹ לְשׁוּם לְרַבְּךָ פְּעֻמֵי לְהַצִּילָה, דְּקוּמָא לָן: אִם אֵינוֹ פּוֹשֵׁעַ, חֲבִיב לְעֻשׂוֹת אֶסוּרָא וְיִטָּא כְּפִי שְׁלֵא יַעֲשֶׂה חֲבִירוֹ אֶסוּרָא רַבָּא, אֲכַל אִם פְּשָׁעָה, אֵין לוֹ לְאֲבִיָּה לְחַלֵּל שֶׁבַת עֲבֹרָה⁶⁶, דְּאֵין אֲוִרְיִים לוֹ לְאֲנָס חֲטָא כְּפִי שְׁיֻצְפָה מְבַרְךָ; (מ"ו) וְנִנְקָא בְּאֶסוּר דְּאוֹרְיִתָא, אֲכַל בְּאֶסוּר (מ"ז) דְּרַבְנָן, נַעֲתָה הַאֲלִיָּה רַבָּה דִּישׁ לְהַקְלָה לְעַבֵּר כְּפִי לְהַצִּילָה: (נ"ז) חוּץ לְשֵׁלֶשׁ פְּרָסָאוֹת. הִנְיָה, אִף דִּישׁ בְּנָה אֶסוּר דְּאוֹרְיִתָא לְאֲנָה פּוֹרְקִים, (מ"ח) וְהוּא הַדִּין אִם יִצְטָרֵךְ לְחַלֵּל שֶׁבַת עַל־יְדֵי־זֶה בְּאֲנָה מַל"ט מְלָאכֹת, גַּם־כֵּן שְׁפִיר דְּמִי, דְּכֶאֱשֵׁר תְּמִיר אֵת הַדָּת לְגַמְרִי, חֲחַלֵּל שֶׁבַת וְתַעֲבֹד עֲבֹדַת גְּלוּלִים כָּל יְמֵיָהּ, וְאִם הוּא יִחַלֵּל שֶׁבַת פְּעַם אֶחָד נִקְרָא אֶסוּרָא וְיִטָּא נִגְדָה זֶה. כְּמַב הַמְגַן־אֲבָרְהָם: צְרִיף עֵינָן אִם הִפְתָּ קִטְנָה וְרוֹצִים

בְּאוּר הַלְכָה

פ"ז: גַּם שֶׁחֲבֹ עֲבָרִית וְעִירֵי וְנִית וְכוּ, וְכַמֵּו שֶׁפְּסַב כָּל זֶה בְּמִדְּבָרֵי בְּהַלְכוֹת קְטָנוֹת, עַן שֵׁם. וְהוֹצֵא מְדַבְּרֵינוּ, דְּכַל הַרְאִישׁוֹנִים אֲזַלֵּי בְּתוֹךְ שִׁיטָא כְּפִשְׁטָא דְּמַהֲנִיחֵי הַגִּיל דַּעַל כָּל כְּתַב וְכַל לְשׁוֹן חֵיב, וְרַבִּי הַאִיר זְרַע וְהַנְהוּת־מִימּוֹנֵי פְּרָק א מְהַלְכוֹת תַּפְלִין שֶׁהִבְיָאוּ בְּשֵׁם רַבְנֵי יוֹאֵל, דַּעַת יְהוּדָה הִיא וְנִדְחִית מְכַל הַנִּי בְּקוּמַת הַבֵּיל. וְעַן לְקַמְן כְּסִימָן שֵׁם בְּכָרִי מְדָרִים שְׁפִיטֵב קִצְת שִׁיטָח רַבְנֵי יוֹאֵל הַמּוּכָבָה בְּהַנְהוּת־מִימּוֹנֵי מְקַשְׁיָה הַמְגַן־אֲבָרְהָם הַכָּל לְשׁוֹן חֵיב, וְדַחַק הַפְּרִי־מְדָרִים דְּהוּא יַפְרִישׁ הַמְשַׁנָּה דְּכַל לְשׁוֹן הַנִּי רַק לְעִנְן הַלְשׁוֹן לְכַר אֲכַל גוּף סְתַב אֶפְשֵׁר דְּבַעֲיָן דְּרָגָא אֶשׁוּרִית, עַן שֵׁם, וְלֹא רָחַב דְּכָרֵי רַבְנֵי יוֹאֵל כְּעַל שִׁיטָה זֶה הַמּוּכָבָה בְּאוּר זְרַע דְּמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּהַרְאִי בְּכַתְּבָה מְכַל לְשׁוֹן לְעִנְן גוּף הַאֲוִתִּיּוֹת וְכַרְבָּה בְּנָה רַק וְנִי: וְעוֹד, דְּמֵאִי שְׁנָא מִשְׁעִין דְּכַתִּיב בָּהּ "וְכַתְּבֵהּ", וּמְכַבֵּחַ בְּגִישׁוֹן י"ט וְכֵן נִפְסַק בְּשִׁלְטוֹן עוֹרֹךְ אֲבִיר־עֲזֵרָה קִי"ו דְּנִכְתְּבַת כְּכַל כְּתַב, וְהַכִּי נִמִּי לְעִנְן שֶׁבַת וְכַל בְּשֵׁם כָּל הַרְאִישׁוֹנִים. אַחֲרֵי־כֵן מִצְאֵי כְּעוֹד בְּהוֹדָה מְהוּרָא תַנְּבָא סִימָן לֵג שֵׁם הוּא כְּמַב בְּכַרְבֵּינוּ שֶׁל כְּתַב הוּא מִן הַתּוֹרָה, וְאִם שְׁעַל־פְּלִפְנִים הַאִיר זְרַע הוּא חֲדַי בְּדָבָר וְלֹא מִצְנָה לוֹ סָמָר:

לְהוֹצִיאָהּ מִכְּלָל יִשְׂרָאֵל, אִם יִצְעָה הַגְּדוּל חֲטָא בְּשִׁבְלֵהָ⁶⁹, דְּהָא קוּמָא לָן דְּאֵין בֵּית־דִּין מְצוּין לְהַפְּרִישָׁה מֵאֶסוּר, אִו דְּלִמָּא מִיָּדִי דְּהוּי אֶפְקִים נִפְשׁ שְׁמַחְלִין עַל הַקְּטוֹן, דְּאִי־מִרִים: חַלֵּל עָלָיו שֶׁבַת אַחַד כְּפִי שְׁיֻצְמַר שֶׁבַתֹּת הַרְבֵּה⁶⁸, הַכִּי נִמִּי פִן. וְכַאֲלִיָּה רַבָּה (מ"ט) דַּעַתֹּת לְהַקְלָה, דָּאִם לֹא יִשְׁתַּדֵּל לְהַצִּילָה תִּשְׁאָר כֵּן גַּם בְּגוֹלוֹתָהּ: (נ"ח) [נח] לְקַמְן סִימָן שַׁבַּת סִיעִיף י. בְּהִנְגָה, דְּאִיתָא שֵׁם, דְּמִי שְׁרוּצִים לְאֵנָסוֹ שְׁיַעֲבֹר עֲבָרָה גְּדוּלָה, אֵין מְחַלְלִין עָלָיו שֶׁבַת כְּפִי לְהַצִּילוֹ: וְאֵין סְתִירָה לְכָאן, דְּהַתָּם מִיָּדִי שְׁרוּצִים לְאֵנָסוֹ שְׁיַעֲבֹר עֲבָרָה פְּעַם אַחַד, וְלִהְיֵי (ז) אֶפְלוֹ אִם הִיא עֲבָרָה גְּדוּלָה, כְּגוֹן לְעַבֵּד עֲבֹדַת גְּלוּלִים, אֵין צְרִיף לְחַלֵּל שֶׁבַת כְּפִי לְהַצִּילוֹ⁶⁷, דְּמִחַלֵּל שֶׁבַת גַּם־כֵּן כְּעוֹבֵד עֲבֹדַת גְּלוּלִים⁶⁸, מַה שְׂאֵין כֵּן כָּאן, שֶׁשְׁשֵׁאֵר מוּמַרְתָּ וְחֲחַלֵּל שֶׁבַח לְעוֹלָם. כְּמַב כְּנִסַּת הַגְּדוּלָה, דְּלִלְכַת חוּץ לְתַחוּם בְּשַׁבַּת לְקַמְן נִקְמַת אֲבִיו מְרוּצְחִים, מְתָרְבִּים⁶⁹. וְתַמָּה עָלָיו הַמְגַן־אֲבָרְהָם וְש"א, דְּהָא לֹא עֲרִיף מִשְׁאָר צְרַף מִצְנָה דְאָסוּר לִילָךְ חוּץ לְתַחוּם עֲבֹרָה: א א אֲעֻשָׂה לְמַחֵר, [וְדוּקָא (ב) אִם הִיא דְּכָר שְׂאֶסוּר לְעֻשׂוֹתָה בְּשַׁבַּת], (ג) וְאֶפְלוֹ אִם הוּא רַק אֶסוּר דְּרַבְנָן. יֵשׁ שְׁתַּבְּרוּ (ג) דְּאֶפְלוֹ בְּרִי־מִצְנָה, כְּגוֹן כְּתִיבַת סְפִיר־תּוֹרָה וְכִי הִיא גְּנוּבָא, אָסוּר לִזְמַר אֲעֻשָׂה לְמַחֵר; אֲכַל בְּאֲלִיָּה רַבָּה וְכֵן בְּמֵאמְרֵי־מִדְּבָרֵי וּבְכַרְפִּי־יֹסֵף חוֹלְקִים עָלֵיהֶם וְסוֹבְרִים כְּכַל לְדְּבַר־מִצְנָה שְׁנִי, יִמְכַל מְקוּם נִכּוֹן לְכַתְּחֵלָה לְהַתְּמִיר לְשֵׁאֵין צְרַף לָנָה בְּדַבּוּרֵי הַיּוֹם⁷⁰ [עֵינָן בְּתוֹשׁוֹן]. וְאִם מִתְּנָא שְׁיַחַדְשֵׁל בְּדָבָר, אִז לְכַלֵּי עֲלִמָּא

שְׁעָרֵי הַצִּיּוֹן

(מ"ד) עַל־תְּמִיד וְיִמ"ט וְאֲלִיָּה רַבָּה, וְנִרְצָח לִי דְנִקְטָט בְּתוֹ מִשׁוּם סִיפָא, דְּאִי לֹא כְּפִי פְּסִינָן לֵה שְׁלֵא לְהַהֲעֵלֵם מִמְּנָה, כִּי הוּא גּוֹאֲלָה וְקוּבָה: (מ"ה) עַל־תְּמִיד וְיִמְגַן־אֲבָרְהָם וְש"א: (מ"ו) אִף דְּמַסְגַּן־אֲבָרְהָם סִימָן רַבֵּי מִשְׁטַע דְּאֶפְלוֹ אֶסוּר דְּרַבְנָן אֵין לְעַבֵּר עֲבָרָה כְּשִׁפְשָׁעָה עֲצָמָה, מִסְפַּבְרָא דְּבִאֶסוּר דְּרַבְנָן לֵשׁ לְקַמְן אַחַד הַרְצָא בְּתוֹסּוֹפּוֹת שֵׁם, דְּלִמְצוּנָה רַבָּה: יֵשׁ לְהַקְלָה אֶפְלוֹ כְּשִׁפְשָׁעָה מִתְּחֵלָה⁶⁷, וְהָא אֵין מִצְנָה רַבָּה גְּדוּלָה מוֹד, אֲחִלֵּי פְּחוּר בְּהַתָּה⁶⁸, וְכֵן הַסְפִּים הַאֲלִיָּה רַבָּה וְהִבְיָאוּ גַם הַפְּרִי־מְדָרִים: (מ"ז) כְּגוֹן לְכַתֵּב אַחֲרֵיהּ חוּץ לְתַחוּם אֲלִפִּים וְשֵׁאֵר שְׁבוּתִים: (מ"ח) בֵּית־יֹסֵף וְהַמְגַן־אֲבָרְהָם וְש"א: (מ"ט) וְאֶפְלוֹ אִם הִיא בְּרַצּוֹן, שְׁתוּי קְטָנָה אִם הוּא: (נ) וּבְפִיר־מְדָרִים מְסַפֵּק דְּאֶפְשֵׁר דְּרָקָא מְלָאכָה גְּבוּרָה, אֲכַל תְּרוּמִין דִּי־ב מִלִּין דְּאֵין כּוּ לְכַלֵּי עֲלִמָּא רַק לֹא, מִסָּר לְדוּרְוִתָה כְּפִי עֲבָרָה גְּדוּלָה: (ב) בְּלִקְמָן כְּסִיעִיף ח: (ג) הִיא־שׁ בְּרַבְּךָ כַּג סִימָן ו: (ג) מְגַן־אֲבָרְהָם וְכַנְסַת הַגְּדוּלָה:

